

FATİH WILLIAM VE İNGİLTERE'DE FEODAL SİSTEMİN KURULMASI

Murat Hanar*

Özet

Feodal sistem temelde yönetenle yönetilenler arasındaki ilişkiyi düzenleyen bir sistemin adıdır. Bu sistemin IX. yüzyılda Fransa'da, Merovenj Hanedanlığı zamanında ortaya çıktığı ve hızlı bir şekilde Kıta Avrupası'nda yayıldığı sanılmaktadır. Temeli kölelik sistemine benzeyen, şato etrafında toplanmış hiyerarşik bir düzen içinde ilişkiler sistemini belirlemiş olan Feodalite İngiltere'ye XI. yüzyılda, Normandiya Dükü II. William'ın önderliğinde, Norman istilaları sonucunda gelebilmiştir. İngiltere ada ülkesi olduğundan, yaşanan yaklaşık iki yüzyıllık gecikme çok olmasa gerek. Bu çalışmamızda Avrupa'da Orta Çağ'a damgasını vuran ve dünya çapında pek çok araştırmamanın konusunu oluşturan feodalitenin İngiltere'ye nasıl geldiğini ve bölgede nasıl uygulandığını anlatmaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Fatih William, İngiltere, Normandiya, Domesday Book, Feodalite

Abstract

Feudal system is basically the name of a system that regulates the relationship between ruling and ruled. This system appeared in France in the IX. century, during the time of the Merovenj Dynasty, and is thought to have spread rapidly in the continental Europe. The Feudalism, which resembled the basic slavery system and established a system of relations in a hierarchical order around the chateau, came to England in the XI. century, under the leadership of William II the Duke of Normandy, as the result of the Norman invasions. Since England is an island country, the delay of about two centuries of living should not be much. In this work, we tried to explain how the feudalism, which marked the Middle Ages in Europe and constituted the subject of many researchers around the world, how came to England and how applied to the region.

Key Words: William the Conqueror, England, Normandy, Domesday Book, Feodalite

Giriş

Fatih William dönemi İngiltere tarihini pek çok açıdan ilgilendiren özellikler barındırmaktadır. Bunlar; siyasal, sosyal ve kültürel başlıklar altında ayrı ayrı sıralanabilir. Bununla beraber bizim konumuz hem sosyal hem de siyasal açıdan bir olgu olan Feodal Sistem ve bu sistemin İngiltere tarihine olan etkisidir. Bu nedenle çalışmamızın sınırlarını bu başlık altında toparlamamız yerinde olacaktır.

Bir Orta Çağ toprak yönetim sistemi olan Feodalite, ülkemizde pek ilgi çeken bir konu olmasa da Avrupalı araştırmacıların özellikle ilgilendiği ve enerji harcadığı bir konu olma özelliğine sahiptir. Bu Avrupalı araştırmacıların başında da hiç şüphesiz ki Marc Bloch gelmektedir. Kendisi, feodalitenin sadece bir toprak rejimi olmadığını aynı zamanda bir sosyal ağlar örgütlenmesi, hukuksal boyutu, ekonomik derinliği ve belki de en önemlisi askerî yapısının bulunduğunu belirtir.

Bloch'un söylediklerine katılmamak şu an için pek mümkün görünmemektedir. Bununla beraber Feodalite'nin Avrupa kıtasının her yerinde, sanılanın aksine, aynı zamanda ve aynı şekilde uygulanmadığını belirtmemiz gerekir. Güvenlik ihtiyacının doğurmuş olduğu, birinin koruması ihtiyacı, feodal sistemin kısmen temelini oluşturmuş ve adam adama bağlılığı meydana getirmiştir. Böylece Avrupa'da hiyerarşik düzen kurulmuştur. Bu konuya giriş yapmadan önce Feodalite'nin tanımını yapmamız yerinde olacaktır.

* Doktora Öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, murathanar@gmail.com

1. Feodalite'nin Tanımı

Genel olarak Feodalite, Avrupa'da IX. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar uzanan, toplum yapısını oluşturan temel ilişkiler sistemine denir.¹ Bu ilişkiler sistemi içerisinde toplumun yanı sıra ekonomik ve siyasal ilişki biçimi de bulunmaktadır. Feodalite'nin kelime anlamı Latince kökenli *feodum*'dan gelmektedir. *Feodum*: değerli mal, mülk ve bunların ücreti anlamına gelmektedir.² Orta Çağ'dan başlayıp Fransız Devrimi'nin hemen öncesi Modern Avrupa'ya kadar yayılan ve aslında akademisyenler tarafından tek bir kavramla tanımlanması oldukça uzun sayılabilecek bir evrenin, kendine özgü sosyo-ekonomik statüsünü betimleyen anlamıyla Feodalizm ya da Fransızca "Feodalite" kavramları farklı sosyal, ekonomik ve toplumsal durumu tanımlamak amacıyla kullanılmıştır.³

Marc Bloch, feodaliteyi iki ana başlık altında incelemeye çalışmıştır. Bu evrelerin ilki IX. yüzyıldan XI. yüzyıla değin devam eden birinci dönemdir. Diğeri ise, XI. yüzyıldan XIII. yüzyıla değin devam eden ikinci dönemdir. Marc Bloch'un ilk dönemden kastı, efendiler ile köleler arasındaki sınıfsal ilişki sistemidir. İkinci dönemle anlatmak istediği ise, efendilik sisteminin genetik hale gelmesidir.⁴

Feodalite'yi oluşturan unsurlar genel olarak şu şekilde sıralanabilir: Öncelikle ekonomik hayatın devamlılığını sağlayacak olan toprak, bu toprak üzerinde tarımsal faaliyetlerde bulunacak olan köylüler ya da köleler, daha sonra bu kişilerin güvenliğinden sorumlu olacak olan şövalyeler, şövalyelerin de vassallık ilişkisiyle bağlı oldukları ve itaat ettikleri efendiler ya da senyörlerdir.⁵

2. Feodalite'nin Ortaya Çıkışı

Feodal sistemi doğuran ana etken aslında otorite boşluğudur.⁶ Avrupa'daki bu otorite boşluğu ise Roma İmparatorluğu'nun parçalanmasıyla ortaya çıkmıştır. Avrupa'nın güneybatısından Müslümanların, kuzeyinden Normanların (diğer adıyla Vikinglerin) ve Orta Avrupa'dan Macarların aralıksız akınlarından dolayı IX ve X. yüzyıllar boyunca Avrupa kıtasında güvenlik sorunu yaşanmıştır. Mevcut olan otorite boşluğunu X ve XIII. yüzyıllarda Avrupa'da ortaya çıkan feodalite sistemi ve Papalık doldurmaya çalışmıştır.⁷

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Feodal sistemi doğran ana etken aslında otorite boşluğu yani askerî ihtiyaçlardı. Zırhlı ve atlı savaşçı birlikten oluşan ağır süvari terimi Avrupa, Bizans'tan ve Müslümanlardan öğrenmiştir. Bu süvarileri ordusunda ilk kez düşmanlarına karşı başarılı bir şekilde kullanan kişi Charles Martel (686 – 741) olmuştur. Doğal olarak süvarilerin temel unsuru atı beslemek için geniş arazilere ihtiyaç duyulmuştur. Bundan nedenle Charles Martel yalnızca sivillerin değil, aynı zamanda geniş kilise topraklarına da el koyarak süvarinin temelini sağlamıştır.⁸ Belki de bu noktayı referans alarak, Charles Martel'e "feodalitesinin kurucusu" diyebiliriz.

¹ Giuseppe Albertoni, "Feodalizm", *Ortaçağ: Barbarlar – Hıristiyanlar – Müslümanlar*, Ed. Umberto Eco, (Çev. Leyla Tonguç Basmacı), Alfa Yayınları, İstanbul, 2014, s.212.

² Pınar Ülgen, "Ortaçağ Avrupasında Feodal Sistem Genel Bir Bakış", *Mukaddime*, 2010, Sayı I, s.4.

³ T. Tolga Gümüş, "Feodalizm: Avrupa Tarihinde Yeni Yaklaşımlar", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XIX, s. 47, Ankara, 2010, s.40; Elizabeth A. R. Brown, "The Tyranny of a Construct: Feudalism and Historians of Medieval Europe", *The American Historical Review*, Vol. 79, No. 4, Oxford University Press, Oct. 1974, pp. 1063.

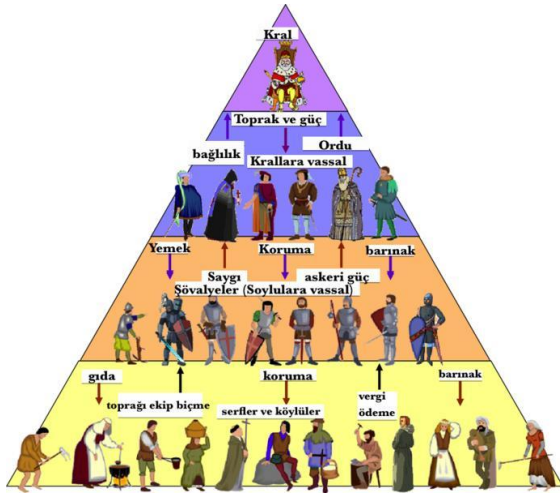
⁴ Marc Bloch, *Feodal Toplum*, (Çev. Melek Fırat), Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2007, s.21; Bununla birlikte Fernand Braudel, Marc Bloch'a yakın bir mesafeden bakarak, Feodalite'nin Avrupa'yı inşa ettiğini ileri sürerken, onun XI ve XII. yüzyıllar arasında ilk gençliğine ve ilk gücüne kavuştuğunu iddia etmektedir. Bkz. Fernand Braudel, *Uygurlukların Grameri*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi, Ankara, 2017, s. 355.

⁵ Ye. Agibalova – G. Donskoy, *Ortaçağ Tarihi*, (Çev. Çağdaş Sümer), Yordam Kitap, İstanbul, 2017, s.40 – 41.

⁶ Hatta Fernand Braudel Avrupa'nın oluşumu anlatırken, her şey Roma'nın ikiye bölünmesiyle başlamıştır, der. Bkz. Braudel, *Uygurlukların Grameri*, s. 349.

⁷ Julia M. H. Smith, *Roma'dan Sonra Avrupa: Yeni Bir Kültür Tarihi 500 – 1000*, (Çev: Ahmet Fethi), Alfa Yayınları, İstanbul, 2015, s. 256 – 257; Mark A. Kishlansky'a göre feodal sistem; şiddetin ve düzensizliği hâkim olduğu bir dünyada, güven içinde yaşama arzusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bkz. Mark A. Kishlansky, *Batı'nın Kaynakları*, C.I, (Çev. M. Kürşat Atalar), Açılım Yayınları, İstanbul, 2013, s. 301.

⁸ Murat Keçiş, "Kavimler Göçü ve Feodalite", *Orta Çağ Tarihi*, İstanbul, 2016, s. 462.

boyunca hizmet etmeyi gerektirmiştir. Bunun karşılığında da efendi vassalını korumayı taahhüt etmiştir. Bununla beraber ilişkinin maddi boyutu ise lordun vassalına fief denilen toprak parçasının kullanım hakkını vermiştir.¹²

İmparator genelde hem düklerle hem de kiliseye çok geniş topraklar bağışlamışlardır. Dükler de daha önce olduğu gibi vassallık şartı ile markizlere, markizler kontlara, kontlar baronlara ve baronlar da şövalyelere fief denilen topraklar vermişlerdir. Böylece, hiyerarşi içinde, en alttan en üste kadar vassallık ilişkisine dayalı bir düzen oluşturulmuştur. Bununla beraber toprağı yönetenler asker kökenli olup kendilerine bahşedilmiş olan toprak karşılığı şövalye ve at denilen zırhlı savaşçı süvariler ile efendinin hizmetinde bulunmak zorunda kalmışlardır. Kendilerine verilen toprağın işlenmesini ve at yetiştirilmesini ise aynı topraklar üzerinde hayatını sürdüren, serf denen köylüler sağlamıştır. Köylülerin kendilerine ait toprakları bulunmamaktaydı, şövalye ve diğer fief sahibi kişilerin topraklarında yaşamışlardır. Ayrıca toprağı işlemenin yanı sıra efendilerinin angaryalarına da yerine getirmek zorundaydılar. Tüm bu saydıklarımızın dışında köylülerin askerlik yapma zorunluluğu ilginç bir şekilde olmamıştır. Çünkü bu sorumluluk beslemek zorunda oldukları zırhlı süvarilere ve fief sahibi kişilere ait olmuştur.¹³

Aynı dönemde lord tarafından verilen toprağı kullanma hakkı, eğer fief sahibi askerî görevini yerine getirirse ömür boyu sürerdi. Ancak askeri görevini yerine getiremezse ya da ölmüşse, şayet

⁹ Susan Wise Bauer, *Ortaçağ Dünyası: Roma İmparatoru Büyük Constantinus'un Hıristiyanlığı Kabul Etmesinden I. Haçlı Seferi'ne*, (Çev. Mehmet Morali), Alfa Yayınları, İstanbul, 2014, s.467 – 468.

¹⁰ Norman Davies, *Avrupa Tarihi: Doğu'dan Batı'ya Buz Çağı'ndan Soğuk Savaş'a Urallar'dan Cebelitarık'a Avrupa'nın Panaroması*, (Çev. Burcu Çığman vd.), İmge Kitabevi, Ankara, 2011, s.343.

¹¹ Muammer Gül'e göre; Feodal dönem içerisinde zamanla, ruhanî ve dünyevî hiyerarşilerinin birleşmesi noktasında kilise kodamanları bulunuyordu. Başrahipler, piskoposlar, başpiskoposlar servet, iktidar ve komuta yetkileri gibi güçleri ile bu büyük kilise senyörleri en yüksek kılıç baronları ile aynı düzeye gelmişlerdir. Kilise'nin, ilke olarak her türden dünyevî işlerinin dışında olması gerekiyordu ancak feodal toplumun karakteristik yapısı içinde "kilisenin feodalleşmesi" de bir gerçektir. Bkz. Muammer Gül, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2010, s.104 – 105.

¹² Server Tanilli, *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası: Ortaçağ: Feodal Dünya*, C.II, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015, s.217 – 219; Ayrıca *fief* kelimesi başlangıçta toprak anlamına gelmekle beraber, zamanla şövalye maaşı anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Bu ücret her zaman nakit olarak ödenmeyip zaman zaman şövalyenin ihtiyacı olan silah, at, zırh ve elbise ya da işe yarayabilecek araç – gereç şeklinde olmuştur. Bkz. İsmail Güleç ve Hatice Neslihan Demiriz, *Ortaçağ'da Şövalyelik ve Şövalye Eğitimi*, Denizler Kitabevi, İstanbul, 2015, s. 91.

¹³ Giuseppe Albertoni, "Feodalizm", *Ortaçağ: Katedraller – Şövalyeler – Şehirler*, Ed. Umberto Eco, (Çev. Leyla Tonguç Basmacı), Alfa Yayınları, İstanbul, 2014 s.181

isterse öncelikli olarak toprak, büyük oğluna verilebiliyordu. Yani fiefin sahibi olan kişi toprağın sahibi değil daha ziyade toprağın kiracısı durumundaydı.¹⁴

Feodalite sistem, Orta Çağ'ın ortalarında, Batı Almanya, Kuzey Avrupa, İtalya, özellikle Fransa ve İngiltere'de uygulanmıştır.¹⁵ Bunun nedeni IX ve X. yüzyıllar boyunca Avrupa'ya güneyden yapılan Müslüman Arapların, kuzeyden yapılan Vikinglerin ve Orta Avrupa'dan yapılan Macarların akınlarıyla merkezî otoritenin zayıflamış olmasıdır. Merkezî otorite ne kadar zayıflamışsa fief sahiplerinin yerel güçleri de o kadar artmıştır. Bu durumun neticesinde dış saldırılara karşı koymanın yanı sıra kendileri için üretim yapan köylülerin ihtiyaç duyulması halinde güvenliğini sağlamak için şatolar yapılmaya başlanmıştır.¹⁶ IX ve X. yüzyılda inşa edilmeye başlanan ahşap şatoların yerini XI. yüzyılda taştan yapılan şatolar almaya başladı. X. yüzyılda XII. yüzyıla kadar yapılan şatolardaki öncelikli amaç fief sahibi ailenin barınak ihtiyacını karşılamak, onun erzaklarını ve silahlarını muhafaza edecek bir ambar kurmak ve dış saldırılara karşı korunaklı bir yer inşa etmektir. Bunun için şatonun yüksek yerine burçlar yapıldı, etrafı kalın duvarlarla, hendeklerle çevrildi. İner kalker köprülerle, mazgallarla, saldırganların üstüne yakıcı maddelerin döküldüğü deliklerle şato ele geçirilmesi güç bir kaleye dönüştü. Ayrıca şatolar fief sahibinin kalabalık ailesine olduğu kadar hizmetçileri hatta yakınlarda yaşayan köylüleri bile zaman zaman içinde ağırlayan yerler oldular ve bazı şatolar her yaştan ve her meslekten insanı barındıran bazı şehirlerin nüvesini oluşturdular.¹⁷ Böylece şatolar Orta Çağ Avrupa tarihinin en önemli simgelerinden biri haline gelmiştir.¹⁸

Şatonun korunması, fief sahibi kişinin aldığı arazi karşılığında gerçekleşmiştir. Ayrıca feodal sistemde, fiefin, lordun askerî seferlerine eşlik etme ve evinde hizmetçilik yapma zorunluluğu da olmuştur. Hatta eğer lord katılmış olduğu bir savaşta tutsak durumuna düşerse, mecburen fief lordun kefareti için ödemek zorunda bırakılmıştır. Tüm bunların yanı sıra lordun büyük oğlu ya da büyük kızı evlendiği zaman, fief sahibi oğlu için düğün masraflarına, kızı için de çeyizine yardımcı olmak zorunda kalmıştır.¹⁹ Tabii fief sahibi, bu yükümlülükten kurtulmak isterse Haçlı Seferine katılabilir. Böylelikle Haçlı Seferine katıldığı için hem hizmet etmiş hem de az önce saymış olduğumuz yükümlülüklerden muaf sayılmış olacaktır.²⁰ Bununla beraber kendisine önceden verilmiş olan ve işlemiş olduğu topraktan da gelir alıp üzerinde yaşayanları yargılama yetkisi elde etmiş olacaktır.²¹ Arazi sahipleri şato halkından olduğu için orada yaşardı ancak köylüler serf durumunda olduğundan dolay basit evlerde kalıyorlardı.²²

¹⁴ Zubritski – Mitropolski – Kerov, *İlkel Topluluk Köleci Toplum Feodal Toplum*, (Çev. Sevim Belli), Sol Yayınları, Ankara, 2011, s.146.

¹⁵ Orta Çağ Fransa'sında bu konuyla ilgili halk tarafından çeşitli atasözleri söylenmiştir. Bunlar özellikle şövalyenin veya lordun, himayesinde bulunanlara nasıl davranması ya da devletle ilişkilerinin ne şekilde olması gerektiğine dair nasihatler içermektedir. Örneğin: “Kamuya hizmet edene kimse ücret ödemez”, “Efendisi ne yaparsa maiyeti de onu yapar”, “Böyle hâkimden böyle karar”. Bu atasözlerinin özellikle Orta Çağ Fransa'sında ortaya çıkması, dönemin devletle toplum arasındaki ilişkileri göstermesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Bkz. Johan Huizinga, *Ortaçağın Günbatımı*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi, Ankara, 1997, s. 341.

¹⁶ Jacques Le Goff, *Ortaçağ Kahramanları*, (Çev. Füsün Önen Pinard), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010, s.71 – 72.

¹⁷ Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, s. 75 – 76.

¹⁸ Ortaçağ'ın simgelerinden olan Şato konusunda İngiltere'nin bir istisnası vardır. Bu istisna, Fatih William'ın “Domesday Book”un devamı varsayılan *Constitutiones et Justitiae* adıyla bilinen bir kararnamedir. Kararnamenin belirttiğine göre: Normandiya'da hiç kimse açık alanda, dibindeki toprağın bir tabure yardımı olmadan atılamayacağı derinlikten daha büyük bir çukur kazamaz ne de bir sıradan fazla kazık dikemez ve etrafa tahkimat ve yol yapmaz. Bu maddeye göre bundan böyle Normandiya'da yeni şato yapılması yasaklanmıştır. Bkz. Georges Duby, *Erkek Ortaçağ*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Ayrıntı Yayınevi, İstanbul, 1991 s.226.

¹⁹ Oral Sander, *Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e*, İmge Kitabevi, Ankara, 2007, s.73.

²⁰ Gordon Kerr, *Charlemagne'dan Lizbon Antlaşması'na Avrupa'nın Kısa Tarihi*, (Çev. Cumhuriyet Atay), Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011, s.30 – 31.

²¹ Steven A. Epstein, *Geç Dönem Ortaçağ Avrupası: Ekonomik ve Sosyal Tarih, 1000 – 1500*, (Çev. Serap Işık), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014, s.66.

²² Fernand Braudel bu konuyu şöyle açıklamıştır: Feodalite bir bağımlılıklar zinciridir. Bu sistem insanla insan arasındaki ilişkilere dayalı bir toplum sistemidir. Bu sistemde toprak işlemek ya da hizmet etmek tek değil ama

Orta Çağ feodal sisteminde Kralın gücü ve yetkisi sınırlıyken şatolarda yaşayan feodal beylerin köylüler üzerindeki otoriteleri sınırsız olmuştur. Hatta himayesinde yaşayan köylülerin gerek yer değiştirmesi, gerekse başka bölgeden biriyle evlenmeleri feodal beyin iznine bağlı kalmıştır. Diğer taraftan, özellikle Orta Çağ'da güçlenen, çok geniş taşınmaz mallara ve topraklara sahip olan Kilise'nin otoritesi de Batı Avrupa toplumu üzerinde oldukça etkili olmuştur.²³

Fief sahiplerinin XI. yüzyılın ortalarından itibaren artık işlemekte oldukları toprakların sahibi olmayı istemeleriyle Marc Bloch'un belirttiği ikinci feodal çağ başlamıştı.²⁴ Ancak bundan sonra fief sahipleri topraklarını babadan oğula devretme hakkı elde ettikleri için kendilerine 'asil' demeye başlamışlardır. Bu nedenle içinde buldukları şatoyu da doğal olarak sahiplenmeye çalışmışlardır. Bazı özelleştirmeler yaparak şatoyu kendi evlerine dönüştürmüşlerdir. Örneğin kendilerine özel 'yastık' kullanıp, elbiseleri için birer dolap yaptırmışlardır. Bununla beraber duvarlarına halı koyup, salonlarına ve yatak odalarına ısınmak için şömine yaptırmışlardır.²⁵

Orta Çağ'da feodal sistem, ticaretin gelişmesiyle ve şövalyelerin gördükleri hizmet karşılığında ücret almaları dolayısıyla daha sonra görecekları hizmeti ücret vererek muaf olmaya çalışmalarıyla hızlı bir şekilde bozulmuştur. Ayrıca, özellikle, Doğu Avrupa'da, Saks, Tirol, Bohemya ve Macar dağlarındaki gümüşün çıkarılması ve işlenmesiyle, ekonomi canlanmış ve feodal sistemin işlevi azalmıştır.²⁶

3. Orta Çağ İngiltere'sinde Feodal Sistemin Kurulması

İngiltere Krallığı'nda uygulanmış olan Feodalite, arazi mülkiyeti ve çeşitleri temelinde yapılandırılmış ve tabakalandırılmış bir insan toplumu şeklinde olmuştur. Böylece sistem, toprak sahiplerinin "fiefdoms, fief veya fees" olarak adlandırdığı toprakları işleyen ilişkiler çerçevesinde düzenlenmişti.²⁷

Feodalite, Normandiya Dükü Gayrimeşru William'ın Hastings Savaşı'nda Harold'u yenmesinden sonra İngiltere'ye hükümet sistemine olarak getirilmiştir. Bu savaştan sonra feodalizm Orta Çağ İngilteresi'nde bir yaşam biçimi haline gelmiş ve İngiltere'nin düşmanlarına karşı, kuzeyi hariç kalacak şekilde, denizlerle ayrılmasından dolayı, yüzyıllar boyunca bu şekilde kalmıştır. İngilizlerin içişlerine yabancılar, bu nedenle pek karışmamışlardır. Bu adayı istila edip yerleşme başarısını gösteren son kavim ise denizci özelliklere sahip Normanlar olmuştur.²⁸

en sık rastlanılan ödeme aracıdır. Senyör, kraldan ki kral onun süzerenidir veya kendinden daha yüksek mertebeden bir senyörden bir fief (feodum), bir senyörlük almıştır. Bunun karşılığında ona çeşitli hizmetlerle yükümlülük doğmuştur. Bunların arasında dört yükümlülük zorunludur: 1. Senyör esir düşerse, onun kurtarılmasına katkıda bulunacaktır; 2. Senyörün büyük oğlunun kılıç kuşanma töreninde (şövalyeliğe geçiş) ödeme yapacaktır; 3. Senyörün büyük kızı evlenirken ödeme yapacaktır; 4. Senyör Haçlı Seferine katılacaksa ödeme yapacaktır. Fief alan senyör de kendi hesabına, senyörlüğünden bazı parça veya bölümleri daha mütevazı başka senyörlere veya köylülere tevcih edilebilir. Köylülere verdiği toprağa tenure, censive, ténement gibi adlar verilmektedir. Köylü bu toprağı işlemek ve karşılığında nakdi bir ödeme (cens) bulunmak, ürününden bir bölümü (onda bir, dime veya champart) vermek, emek cinsinden katkıda bulunmak (angarya) zorundadır. Senyör de bunlara karşılık, onları korumak ve savunmakla yükümlüdür. Bkz. Fernand Braudel, *Uygurlukların Grameri*, s. 356. Francesco Storti, "At ve Taş: Feodal Dönemde Savaş" *Ortaçağ: Katedraller – Şövalyeler – Şehirler*, Ed. Umberto Eco, (Çev. Leyla Tonguç Basmacı), Alfa Yayınları, İstanbul, 2014, S.246; Georges Duby – Philippe Ariés, *Özel Hayatın Tarihi: Feodal Avrupa'dan Rönesans'a*, C.II, (Çev. Roza Hakmen), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2006, s.34.

²³ Pınar Ülgen, *Ortaçağ Avrupasında Kölelik – Toplum ve Hukuk*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2013, s.53.

²⁴ Bloch, *Feodal Toplum*, s. 330.

²⁵ Duby – Ariés, *Özel Hayatın Tarihi*, s.473 – 474.

²⁶ Ülgen, "Ortaçağ Avrupasında Feodal Sisteme Genel Bir Bakış", s.10.

²⁷ John Horace Round, *Feudal England: Historical Studies On The Eleventh and Twelfth Centuries*, Cambridge University Press, New York, 2010, s.172 – 173.

²⁸ J.M. Roberts, *Avrupa Tarihi*, (Çev. Fethi Aytuna), İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2010, s.247.

Normandiya Dükü II. William, Hastings Savaşı'nda galip geldikten sonra Fatih William (William the Conqueror) adını almıştır.²⁹ Normandiya saldırısından önce İngiliz Kralı olabilmek için mücadele eden Harold Godwinson, İngiltere kralı şeklinde adlandırılmadan önce bölgenin tamamını kontrolü altına alması gerekmektedir. Aslında Harold Godwinson, Londra'ya zorla giren bir yabancıydı. İngiltere halkı tarafından tanınmıyordu ve İngiltere üzerindeki kontrolünü elinde tutmak için güç kullanması gerekiyordu. Fatih William savaştan galip ayrılp İngiltere'ye yerleşmeye başlayınca, ülkenin her kesimini yönetememiştir ki zaten bu o dönemde fiziksel olarak imkânsızdı. Fatih William İngiltere'yi ele geçirmeden önce Normandiya Dükü idi ve Fransa'daki bu topraklar üzerinde de sorumluluğu bulunduğundan Normandiya'ya geri dönmek zorunda kaldı. Bununla beraber XI. yüzyıl İngilteresi'nde seyahat etmek hem zor hem de yavaştı. Bu durum kendisini o kadar zor durumda bırakmıştı ki Normandiya'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. Sürekli olarak Fransa'nın kuzey bölgesi olan Normandiya'dan İngiltere'ye gitmek zorunda olması, yönetim açısından da problem oluşturmaktaydı. Bu nedenle Fatih William, İngiltere'deki insanların kendisine sadık kalabilmesi için bölgeyi kontrol etmenin bir yolunu bulmak durumundaydı.³⁰

Bu kararının ardından vaktini Londra'da geçirmeye başlayan Fatih William, kendisi için şato tarzı bir yapı, yani meşhur Londra Kalesini, inşa ettirmiştir. Böylece bölgenin egemenliğini sağlamıştır. Hatta William, Londra inşaatçılarına ya da İngiliz taşına güvenmediği için, Fransa'dan Norman ustalarını vasıflı işlerde kullanmak için getirmiş, İngilizler işçileri ise daha basit işlerde kullanmıştır. Bununla beraber yapılan bu kaleler, İngiltere halkı için görünür bir tehdit oluşturmuş ve pek çok asi bu kalelerde idam edilmiştir.³¹

Bununla birlikte, Fatih William, aslında İngiltere'yi yönetebilmek için yeni bir yöneme ihtiyaç duymuştur. Bu yönetim şekli daha önce Fransa'da uygulanmakta olan Feodal Sistem olmuştur. William, günümüz İngiltere'sine benzer şekilde topraklarını çok geniş arsa parsellerine bölmüştür. Bu arsalar savaşta cesurca mücadele eden soylulara verilmiştir. William, kendisiyle birlikte savaşmaya istekli olan soyluların, yönetim anlamında da kendisine sadık kalacaklarını savunmuştur. Ancak yine de sadakat yemini etmeyenlere toprak verilmemesini istemiştir. Bunun üzerine askerlerin ve yani soyluların, William'a sadakat yemini etmeleri gerektiği, kendi bölgelerinde vergiler toplamak zorunda kaldıkları, krala asker sağlamaları gerektiği söylenmiştir. Çünkü XI. yüzyılda elini İncil'in üstüne koyarak yemin etmek çok önemli bir konuydu. Savaş ganimeti olarak bu arazileri elinde tutan askerler artık baron veya dük olmuşlar ve yeni vatanlarında kendi alanlarında oradaki en önemli kişiler haline gelmişlerdi.

Böylelikle Feodalite, İngiltere'ye XI. yüzyılda, Norman İstilalarıyla gelmiş oluyordu. Ancak başlarda William, İngiltere'nin güney kıyı kesimlerini ele geçirmiş olduğundan, feodal uygulamalar da aynı şekilde sadece kıyı kesimlerde yayılabilmmişti. İngiltere'nin büyük kısmına feodalitenin yayılması ise XII. yüzyılda mümkün olmuştur.³² İlk zamanlarda bu araziler bile başlı başına büyük ve yönetilmesi zor yerlerdi. Asiller, topraklarını biraz daha küçük parçalara ayırmak zorunda kalmışlardır. Bu topraklar savaşta da iyi savaşmış olan güvenilir Norman şövalyelerine verilmiştir. Her şövalyeye yönetmesi için bir toprak parçası verilmişti. Baronun düke ya da senyöre yemin etmesi, vergileri toplaması ve ihtiyaç duyulduğu zaman topraklarından askerler vermesi gerekiyordu.³³

²⁹ Bauer, savaş gününün sonunda, bütün Godwin erkeklerinin ölmüş olduğunu böylece Guillaume the Bastard'ın (Gayrişmeşru William) da bundan sonra William the Conqueror (Fatih William) olarak adlandırıldığını belirtmektedir. Bkz. Bauer, *Ortaçağ Dünyası*, s. 664.

³⁰ Clare Downham, "Vikingler İngiltere'de", *Viking Dünyası*, Ed. Stefan Brink – Neil Price, (Çev. Ebru Kılıç), Alfa Yayınları, İstanbul, 2015, ss. 439.

³¹ Buradan da anlaşılacağı gibi Londra Kalesi'nin İngilizler üzerinde pek de olumlu bir imajı yoktu. Nitekim Field, Londra Kalesi'ni "kanlı kale" olarak adlandırmaktadır. Bkz. Jacob Field, *Dünyanın Kanlı Tarihi*, (Çev. Gonca Öner), Maya Kitap, İstanbul, 2015 s.46.

³² Jacques Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, (Çev. Hanife Güven – Uğur Güven), Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 1999, s. 68.

³³ Edward Augustus Freeman, *William the Conqueror*, Batoche Books, Kitchener, 2004, s.100.

Lordlar, baronlarına yemin ettikleri için dolaylı olarak krala da gerçekten bir yemin etmiş sayılmaktaydılar.³⁴ Bu Lordlar, temelde kanun ve düzeni korumak için çalışmışlardır. Ülkelerindeki insanlara veya mülklerine şiddet göstermiş ve yaşadığı her yerde İngiliz halkına karşı Norman askerleri sürekli tehdit unsuru olarak kullanılmıştır. Lordlar, başarısız olanları bölgelerinden çıkarılabildikleri için, köylüler işlerini disiplinli bir şekilde yapmak zorunda kalmışlardır. Aslında Lordların yapması gereken temel görev, İngiliz halkını Normanların kontrolü altında tutmak olmuştur.³⁵

William'ın İngiltere topraklarına getirmiş olduğu feodal sistemin sert olduğunu tartışmasıdır.³⁶ Çünkü o İngiltere'yi zapt eden bir kraldı. Halkın isteğiyle İngiltere'de bulunmamaktaydı, buna rağmen halkın her zaman üzerinde otorite kurmak zorundaydı. İngiltere halkı, William'ın güçlerinin açık işaretlerinden tereddüt duymaktaydılar çünkü ülkede birçok Norman kalesinin inşasını görmüşlerdi. Ayrıca William, "Domesday Book" adını verdiği, tüm ülkeye ilişkin bir araştırma düzenleyerek ülkeyi belli kurallarla ve sınırlarla yönetmeye çalışmıştır.³⁷

İngiliz feodal sistemi altında, kralın arabuluculuk hakkını savunan kişisi, arazinin mutlak sahibiydi. Tüm asiller, şövalyeler ve diğer vatandaşlar, sadece "feodal piramidin" üstünde olan kralın topraklarında tutuldu.³⁸ Feodal arazi hibeleri süresiz veya belirsiz sürdüğünden dolayı, bu tür hibeler mülk olarak kabul edilirken, sabit süreli ve taşınabilen hibeler mülk edinilmemiş sayılmıştır. Bununla birlikte, serbest tutulan fiefler bile şartsız olarak miras niteliğindediydi - mirasçı olmadan önce, uygun bir feodal yardım yapmak zorunda kalırlardı.³⁹

İngiltere'deki Feodal piramitte kralının aşağısında, kralın bir vassalı veya lord (genelde bir şövalye, bazen de bir baron) vardı. Baron, diğer fieflerin sahipleri olarak himayesinde topraklarını doğrudan kraldan almış derebeyleri de dâhil olmak üzere derebeylerinin derebeylik dâhilinde bulunanları kontrol ederdi. Lord da altında aracı birini bulundurabilirdi. Lord ile vassal arasındaki fiefle ilgili yükümlülükler ve karşılık gelen haklar, diğer pek çok yerde olduğu gibi İngiltere'de de feodal ilişkinin temelini oluşturmuştur.⁴⁰

SONUÇ

Sonuç olarak, Avrupa'nın büyük bir kısmında IX. yüzyıla kadar Feodal Sistem yerleşmişken, İngiltere'de durum bu şekilde olmamıştır. Bununla beraber daha sonra Fatih (the conqueror) unvanını alacak olan Normandiya Dükü Gayrimeşru William'ın İngiltere'yi zapt etmesi ve bunun neticesinde hem Fransa'ya hem de İngiltere'ye egemen olması dolayısıyla, egemenliği altında bulunan toprakların genişlemesiyle bu toprakları kontrol altında tutması zorlaşmıştır. Bu nedenle Fransa zaten bulunan feodal sistemi İngiltere'ye uygulamaya başlamasıyla İngiltere XI. yüzyılda feodalite ile tanışmıştır.

³⁴ Yemin etme, Avrupa toplumlarda çok önemli bir yere sahiptir. Nitekim bu yemin töreninde vassal, lordun önünde dizlerinin üzerine çökmeyi veya lordun elini öpmesi gerekiyordu. Daha sonra ayağa kalkıp lordla yanaktan ya da dudaktan öpüşmesi gerekiyordu. Böylece sadakat yemini etmiş oluyordu. Bkz. Epstein, *Geç Dönem Ortaçağ*, s.64; Bununla beraber Kishlansky ise yemin edilirken "dört incil üzerine de yemin edildiğini" belirtmektedir. Bkz. Kishlansky, *Batı'nın Kaynakları*, C.I, s. 303. Ayrıca William Shakespeare, bir yemin sahnesini, yazmış olduğu bir oyunda, alaycı bir şekilde, sergilemeye çalışmıştır. Bkz. William Shakespeare, *Aşkın Emeği Boşuna*, (Çev. Özdemir Nutku), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014, s. 1 – 22.

³⁵ Gümüş, "Feodalizm", s. 46.

³⁶ William öncelikle ada üzerinde doğrudan müdahaleden kaçınmış gibi görünse de, toprak vergisi ödemesine karşı çıkılması neticesinde agresif bir politikaya yönelmiştir. Bkz. Hugh Kearney, *Britanya Adaları Tarihi: Dört Ulusun Tarihi: İngiltere, İskoçya, İrlanda ve Galler*, (Çev. Özgür Ümit Hoşafçı), İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2006, s. 93 – 94.

³⁷ William, bütün mülkleri yıllık verimine göre hazırlattığı metne *Domesday Book (Kıyamet Günü)* adını vermiştir. Hermann Kinder – Werner Hilgemann, *Dünya Tarihi Atlası: Başlangıçtan Fransız Devrimi'ne Kadar*, C.I, (Çev. Leyla Uslu), ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2012, s.160; Bloch, *Feodal Toplum*, s. 414.

³⁸ Agibalova – Donskoy, *Ortaçağ Tarihi*, s. 41 – 42.

³⁹ Edward Augustus Freeman, "The History of the Norman Conquest of England", *The North American Review*, Vo. 110, No. 227, April, 1870, s.372

⁴⁰ Round, *Feudal England*, s. 189.

Bu tanışma neticesinde William'ın yayınlamış olduğu "Domesday Book" ile İngiltere toprakları verimliliğine göre kısımlara bölünmüş ve lordlar tarafından idare edilmiştir. Böylece feodal sistem İngiltere'ye yerleşmiş ve geniş bir *frankpledge* adını verdikleri dayanışma ağı kurarak İngiltere halkı üzerinde baskı kurmuşlardır. Ayrıca William, Londra Kulesi gibi devasa şatolar yaptırıp pek çok suçluyu buralarda cezalandırmasıyla İngiltere'de otorite kurmayı başarmıştır.

İngiltere'nin feodaliteyle tanışması Normandıyalıların adayı işgal etmesinden kaynaklandığı için XI. yüzyılın sonlarından itibaren Fransız dili ve kültürü bölgede egemen olmaya başlamış (örneğin, *fine* kelimesi İngilizceye para cezası, *apron* kelimesi önlük, *cousin* kelimesi kuzen, *raisin* kelimesi kuru üzüm olarak Fransızcadan geçmiştir), İngiliz saraylarında uzun zamandır egemen olan Latin kültürü yerine Fransız dili ve kültürü gelmiş ancak İngiliz halklarının kültürünün baskın gelmesiyle bu durum kısa sürmüştür. Hatta günümüzdeki pek çok İngilizce kelime bu dönemde Fransızcadan etkilendiğinden, Fransız dili ve kültürü özelliği taşımaktadır. Özetle şunu diyebiliriz ki İngiltere'ye işgal yoluyla gelmiş olan feodalite, İngiliz topraklarında Fransız kültürünü de beraberinde getirmiş ancak baskın gelemediği için İngiltere bölgesinde zamanla erimiştir.

KAYNAKÇA

AGIBALOVA, Ye.– DONSKOY, G., *Ortaçağ Tarihi*, (Çev. Çağdaş Sümer), Yordam Kitap, İstanbul, 2017.

ALBERTONI, Giuseppe, "Feodalizm", *Ortaçağ: Barbarlar – Hıristiyanlar – Müslümanlar*, Ed. Umberto Eco, (Çev. Leyla Tonguç Basmacı), İstanbul, 2014, ss. 211 – 216.

_____, "Feodalizm", *Ortaçağ: Katedraller – Şövalyeler – Şehirler*, Ed. Umberto Eco, (Çev. Leyla Tonguç Basmacı), Alfa Yayınları, İstanbul, 2014, ss. 180 – 184.

BAUER, Susan Wise, *Ortaçağ Dünyası: Roma İmparatoru Büyük Constantinus'un Hıristiyanlığı Kabul Etmesinden I. Haçlı Seferi'ne*, (Çev. Mehmet Morali), Alfa Yayınları, İstanbul, 2014.

BLOCH, Marc, *Feodal Toplum*, (Çev. Melek Fırat), Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2007.

BRAUDEL, Fernand, *Uygurlukların Grameri*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi, Ankara, 2017.

BROWN, Elizabeth A. R., "The Tyranny of a Construct: Feudalism and Historians of Medieval Europe", *The American Historical Review*, Vol. 79, No. 4, Oxford University Press, Oct. 1974, pp. 1063 – 1068.

DAVIES, Norman, *Avrupa Tarihi: Doğu'dan Batı'ya Buz Çağı'ndan Soğuk Savaş'a Urallar'dan Cebelitarık'a Avrupa'nın Panoraması*, (Çev. Burcu Çiğman, Elif Topçugil, Kudret Emiroğlu, Suat Kaya), İmge Kitabevi, Ankara, 2011.

DOWNHAM, Clare, "Vikinger İngiltere'de", *Viking Dünyası*, Ed. Stefan Brink – Neil Price, (Çev. Ebru Kılıç), Alfa Yayınları, İstanbul, 2015, ss. 431 – 441.

DUBY, Georges– ARIÉS, Philippe, *Özel Hayatın Tarihi: Feodal Avrupa'dan Rönesans'a*, C.II, (Çev. Roza Hakmen), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2006.

DUBY, Georges, *Erkek Ortaçağ*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Ayrıntı Yayınevi, İstanbul, 1991.

EPSTEIN, Steven A., *Geç Dönem Ortaçağ Avrupası: Ekonomik ve Sosyal Tarih, 1000 – 1500*, (Çev. Serap Işık), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014.

FIELD, Jacob, *Dünyanın Kanlı Tarihi*, (Çev. Gonca Öner), Maya Kitap, İstanbul, 2015.

FREEMAN, Edward Augustus, *William the Conqueror*, Batoche Books, Kitchener, 2004.

_____, "The History of the Norman Conquest of England", *The North American Review*, Vo. 110, No. 227, April, 1970.

GOFF, Jacques Le, *Ortaçağ Kahramanları*, (Çev. Füsün Önen Pınard), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, (Çev. Hanife Güven – Uğur Güven), Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 1999.

GÜL, Muammer, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2010.

GÜLEÇ, İsmail ve DEMİRİZ, Hatice Neslihan, *Ortaçağ'da Şövalyelik ve Şövalye Eğitimi*, Denizler Kitabevi, İstanbul, 2015.

GÜMÜŞ, T. Tolga, “Feodalizm: Avrupa Tarihinde Yeni Yaklaşımlar”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XIX, S.47, Ankara, 2010, ss.39 – 64.

HUIZINGA, Johan, *Ortaçağın Günbatımı*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi, Ankara, 1997.

KEARNEY, Hugh, *Britanya Adaları Tarihi: Dört Ulusun Tarihi: İngiltere, İskoçya, İrlanda ve Galler*, (Çev. Özgür Ümit Hoşafçı), İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2006.

KEÇİŞ, Murat, “Kavimler Göçü ve Feodalite”, *Orta Çağ Tarihi*, İstanbul, 2016, ss. 433 – 471.

KERR, Gordon, *Charlemagne'dan Lizbon Antlaşması'na Avrupa'nın Kısa Tarihi*, (Çev. Cumhuriyet Atay), Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011.

KISHLANSKY, Mark A., *Batı'nın Kaynakları*, C.I, (Çev. M. Kürşat Atalar), Açılım Yayınları, İstanbul, 2013.

LEHMBERG, Stanford E., *A History of the Peoples of the British Isles: From Prehistoric Times To 1688*, Lyceum Books, Chiago, 2002.

ROBERTS, J.M., *Avrupa Tarihi*, (Çev. Fethi Aytuna), İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2010.

ROUND, John Horace, *Feudal England: Historical Studies On The Eleventh and Twelfth Centuries*, Cambridge University Press, New York, 2010.

SANDER, Oral, *Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e*, İmge Kitabevi, Ankara, 2007.,

SHAKESPEARE, William, *Aşkın Emeği Boşuna*, (Çev. Özdemir Nutku), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.

SMITH, Julia M. H., *Roma'dan Sonra Avrupa: Yeni Bir Kültür Tarihi 500 – 1000*, (Çev. Ahmet Fethi), Alfa Yayınları, İstanbul, 2015.

STORTI, Francesco, “At ve Taş: Feodal Dönemde Savaş” *Ortaçağ: Katedraller – Şövalyeler – Şehirler*, Ed. Umberto Eco, (Çev. Leyla Tonguç Basmacı), Alfa Yayınları, İstanbul, 2014, ss. 244 – 248.

TANİLLİ, Server, *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası: Ortaçağ: Feodal Dünya*, C.II, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015.

ÜLGEN, Pınar, “Ortaçağ Avrupası'nda Feodal Sisteme Genel Bir Bakış”, *Mukaddime*, 2010, Sayı I, ss.1 – 17.

_____, *Ortaçağ Avrupasında Kölelik – Toplum ve Hukuk*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2013.

ZUBRITSKI – MITROPOLSKI – KEROV, *İlkel Topluluk Köleci Toplum Feodal Toplum*, (Çev. Sevim Belli), Sol Yayınları, Ankara, 2011.